

«ՍԵՎԱՆԻ Խ.ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ»

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ - ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԴԵՐԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՊՐՈՑԵՍՈՒՄ

ԱՌԱՐԿԱ - Դասվար

ՀԵՂԻՆԱԿ - Թագուհի Կարապետյան

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ - Լճաշենի <<Աշոտ Տեր-Գրիգորյանի անվան>>
միջնակարգ դպրոց ՊՈԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ /ցանկ/

- Ներածություն
- Համագործակցության և հաղորդակցության դերը կրթական գործընթացում
- Համագործակցային ուսուցման խմբերի տեսակները և ուսուցման մեթոդները
- Համագործակցային ուսման կազմակերպումը
- Համագործակցային ուսման հիմնական սկզբունքները
- Համագործակցային դասի օրինակ
- Եզրակացություն
- Գրականություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսուցչի արդյունավետ **աշխատանքի նախապայմաններից** մեկը ուսուցման բազմազան միջոցներին տիրապետելն է: Այս իմաստով ուսուցման նոր մեթոդների ու եղանակների իմացությունը շատ կարևոր է: Ընտրել եմ այս թեման՝ համարելով այն արդիական: Ժամանակակից մեթոդները օգնում են ակտիվացնել երեխաներին, ստեղծել առանձնահատուկ աշխատանքի պայմաններ, նպաստում են երեխայի զարգացմանը և մեծացնում գիտելիքների շրջանակը: Համագործակցային մանկավարժության նպատակն է այնպիսի մեթոդների կիրառումն է, որոնք ուսման գործընթացը վերածում են սոցիալական շփման, բարձրացնում ուսման առաջադիմությունը:

Աշխատանքս կատարելու ընթացքում օգտվել եմ թեմայի վերաբերյալ գիտամեթոդական ուսումնասիրություններից, մասնագիտական գրականությունից և փաստաթղթերի վերլուծությունից: Ունենալով բառապաշարի հարուստ շտեմարան, տիրապետելով քերականական բոլոր կանոններին, պետք է նաև ունենալ համոզիչ խոսք, ունենալ բազմակողմանի զարգացած ասելիք:

Ուսումնասիրության խնդիրներն են կրտսեր դպրոցականների շրջանակում զարգացնել կապակցված խոսքի մեթոդական հիմքերը, ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որոնք կօգնեն դասապրոցեսի ընթացքում կիրառել այնպիսի մեթոդներ, որպեսզի ուսման գործընթացը վերածվի սոցիալական շփման, որին կմասնակցի ոչ թե ուսուցչի կողմից ընտրված մի քանի աշակերտ, այլ գրեթե ամբողջ դասարանը:

Շատ կարևոր տեղ ունեն երեխաների հաղորդակցական պահանջմունքները, խոսքային միջավայրը, երեխայի կենսափորձը և հետաքրքրությունների շրջանակը, ուսուցչի մանկավարժական վարպետությունը: Այս ամենը իրենց կարևոր դերն ունեն կրթական գործընթացում հաղորդակցության և համագործակցության դերի բարձրացման մեջ:

Համագործակցության և հաղորդակցության դերը պետք է կարևորել դեռ վաղ մանկուց: Դրան առավել նպաստում է այն, երբ երեխան շրջապատված է անհրաժեշտ գննական և դիտողական միջավայրով, հետաքրքրաշարժ գրույցներով ու պատմություններով: Դեռ վաղ հասակից երեխան՝ մերվելով շրջապատի հետ, պետք է կարողանա ազատ հաղորդակցվել և համագործակցել իր շրջապատի հետ:

Վաղ հասակում ձեռք բերված կարողություններն ու հմտությունները պետք է ամրապնդվեն կրտսեր դպրոցում, որպեսզի այդ ամենը երեխան կարողանա կիրառել իր հետագա կյանքում: Այսպիսով մենք կունենանք վերջնարդյունք:

Այն աշակերտները, որոնք հեշտությամբ ներգրավվում են համագործակցային ուսուցման մեջ, կարողանում են դասապրոցեսի ընթացքում կիրառել իրենց ստեղծագործական ունակությունները, առավել լայն շրջանակում քննարկել իրենց կարծիքը, քան ուսուցիչ-աշակերտ երկկողմ քննարկումն է:

Աշխատանքս բաղկացած է ներածությունից, հինգ գլուխներից, եզրակացությունից և օգտագործված գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Համագործակցային ուսուցումը ներկայացված է որպես ուսուցման մի արդյունավետ միջոց, որը մարդկանց համագործակցության սկզբունքներով ապրելու հնարավորություններ է ընձեռում: Համագործակցությունը խթանում է առաջադիմությունը: Հոգեբանների հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ պրպտոդական խնդիրների լուծումը այս կամ այն առարկայի գիտելիքների տիրապետման միջոցներից մեկն է և նպաստում է ճանաչողական ինքնուրույնության և ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը: Համագործակցությունն ուսուցման գործընթացը դարձնում է առավել զրավիչ և հետաքրքրական՝ բոլոր սովորողների համար ապահովելով մասնակցության հնարավորություններ: Այն թույլ է տալիս դասավանդողին լուծել ավանդական մեթոդներով իրականացվող կամ գրեթե անհնար թվացող՝ բոլոր սովորողների ակտիվ մասնակցության ապահովման հարցը: Դասարանը դառնում է ընդհանուր նպատակներ ունեցող փոքր խմբերի հավաքականություն, որտեղ հեշտությամբ կարելի է լուծել ամենաբարդ մանկավարժահոգեբանական խնդիրները՝ անկախ առարկայից և թեմայից: Սովորողներն իրենց ավելի ազատ , անկաշկանդ են զգում փոքր համագործակցային խմբերում աշխատելիս, որտեղ ստանում են ինքնադրսևորման լայն հնարավորություններ: Նրանք համատեղ ջանքերով առավել հեշտությամբ են ընկալում նոր նյութը՝ յուրացնելով գիտելիքը և կիրառելով այն:

Համագործակցային ուսուցման կիրառումը սկսվում է անտիկ դարաշրջանից: Համագործակցային ուսուցման հիմքում ընկած են երեք տեսություններ՝ սոցիալական փոխկախվածության, ճանաչողության զարգացման և վարքագծային ուսումնառության: Կառուցողական մոտեցմամբ կազմակերպվող ուսուցումը ամենից առաջ սովորողներից պահանջում է մտավոր ակտիվության մշտական դրսևորում, օգնում է փոխանակել, վերակառուցել և յուրացնել նոր գիտելիքներ, տեղեկություններ: Փոխանակված գիտելիքները ընդհանրացման են ենթարկվում, և արդյունքում սովորողների գիտակցության մեջ առաջանում են նոր իմացական կառույցներ, որոնք մտածողության ընթացքում դառնում են «ինքնակառավորվող»: Կրթության նկատմամբ կառուցողական մոտեցման նպատակը ընկալման խորության ապահովումն է, իսկ առանձնահատկությունը՝ երբ աշակերտները կենտրոնանում են կարևոր գաղափարի վրա, կապեր են հաստատում գիտելիքների տարբեր մասերի միջև, որը զարգացնող ուսուցման կարևոր պահանջներից մեկն է, մեկնաբանում են սեփական գործողություններն ու գաղափարները և նշում դրանց հնարավոր կիրառման ոլորտը: Ըստ կառուցողական կրթության հայեցակարգի մեթոդը դիտվում է որպես մանկավարժական գործունեության միջոց, եղանակ, հիմնական գործիք, որով իրականացվում է ուսուցչի և աշակերտների համագործակցությունը՝ ուղղված ուսումնառության նպատակադրված արդյունքին: Նորարարական մոտեցման դեպքում ուսուցիչը «մատուցում

է» նյութը, աշակերտը «վերցնում է» այն: Կառուցողական մոտեցման դեպքում բազմաթիվ հնարքներով ուսուցիչը սովորողներին դրդում է ակտիվ որոնումների՝ իրենց ճշմարտությունը գտնելու համար, ինչպես նաև սեփական կարծիքն արտահայտելու քննարկվող հարցի մասին:

Ուժուսուցիչը՝ ցանկանալով բոլոր կողմերով քննության առնել բացատրված ու յուրացված նյութը, ոչ թե յուրացումը ստուգում է սովորական դարձած հարց ու պատասխանով (գրույցի մեթոդ), այլ դրա փոխարեն աշակերտներին առաջարկում է «մտածի՛ր-գույզ կազմի՛ր, գաղափարներդ կիսի՛ր» ռազմավարությունը, որը ներառում է հետևյալ ալգորիթմը: Քայլ 1-ին «Մտածի՛ր» Ուսուցիչը դասի թեմայի վերաբերյալ հարց է տալիս և աշակերտներին հանձնարարում մի քանի բույսեր լուռ մտածել պատասխանի մասին: Քայլ 2-րդ «Զույգ կազմի՛ր»: Ուսուցիչն աշակերտներին հանձնարարում է գույզեր կազմել և քննարկել, թե ինչ էին մտածում(4-5 բույս): Քայլ 3-րդ «Գաղափարներդ կիսի՛ր»: Այս դեպքում գույզերը ողջ դասարանի հետ են կիսում իրենց քննարկման արդյունքները: Ուսուցիչը տարբեր գույզերի է հրավիրում և քննարկումը շարունակվում է այնքան ժամանակ, մինչև խոսելու և սեփական կարծիքը մյուսներին ներկայացնելու հնարավորությունից օգտվեն մասնակիցների մեծ մասը կամ կեսից ավելին: Ամփոփումն ավարտելուց հետո խումբը անդրադառնում է անհասկանալի հարցերին ու թերըմբռնումներին: Ուսուցիչը ղեկավարում է երկխոսությունը գույզերի միջև, միաժամանակ հետևում է աշակերտների բանավոր խոսքի կուլտուրային, բառերի հստակ արտասանությանը, ճիշտ և հայեցի շեշտադրությանը և այլն: Իսկ աշակերտները, շա-րադրելով նյութը, վարժվում են բանավոր հաղորդակցման արվեստին: Ուսուցչի արդյունավետ աշխատանքի նախապայմաններից մեկը ուսուցման բազմազան միջոցներին տիրապետելն է: Այս իմաստով ուսուցման նոր մեթոդների ու եղանակների իմացությունը շատ կարևոր է: Համագործակցային ուսուցման ներդրումը ՀՀ-ում իր հետ բերեց մեծ առաջընթաց ուսուցման և ուսումնառության գործընթացում: Համագործակցային ուսուցումը այլընտրանքային մանկավարժական մոտեցում է: Այն ենթանդրում է խմբային աշխատանքի համագործակցության նոր մշակույթ: Համագործակցային ուսուցման կարևոր պայմաններից է խմբի անդամների միջև փոխկախվածության ապահովումը: Աշխատանքը նպատակ է հետապնդում նպաստել կրթության որակի, սովորողների ակտիվության բարձրացմանը, միջանձնային հարաբերությունների մշակույթի ձևավորմանը, ուսուցման գործընթացն ակտիվ ու հետաքրքիր դարձնելուն, համագործակցային խմբերով աշխատելուն:

Կրթության ոլորտի աշխատողները ամենուրեք գիտակցում են, որ դասավանդման և ուսուցման հնացած ձևերը այլևս անկարող են ստեղծել ու զարգացնել գիտելիքներ ու հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են քաղաքացուն գիտելիքների կյանքով ապրելու համար: Հետևաբար, ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ ամենուրեք, դպրոցում անհրաժեշտ են դասավանդման և ուսուցման այլընտրանքային նոր մոտեցումները: Խիստ կարևոր է իրարից տարբերել ավանդական խմբային աշխատանքը և համագործակցային ուսուցումը: Ուսուցիչներից շատերն են դասավանդման ընթացքում կիրառում խմբային աշխատանքը, սակայն քչերն ունեն ուսուցման գործընթացում համագործակցային ուսուցման հիմնական տարրերն ու մեթոդները ինտեգրելու համար անհրաժեշտ վարպետություն: Հենց այդ պատճառով, համագործակցային ուսուցումը քիչ է կիրառվում դասարանում, և դպրոցում կիրառվող փոքր խմբերով աշխատանքներն ավելի շատ խմբային աշխատանքներ են, քան համագործակցային:

Ուսուցիչը պետք է հաշվի նստի աշակերտների ինքնուրույն կարծիքների, կայացրած որոշումների, միմյանց հետ ազատորեն հաղորդակցվելու իրավունքների հետ: Համագործակցային ուսուցման տարրերի կիրառումը նպաստում է դասարանում համագործակցային միջավայրի ձևավորմանը, օգնում է ուսուցչին հասկանալու էությունն ու պլանավորելու դասը, պայմաններ է ստեղծում ուսուցման արդյունավետ համագործակցային ուսուցման կազմակերպումը: Համագործակցային ուսուցման ընթացքում խմբի յուրաքանչյուր անդամ կամ ամբողջ դասարանն ակտիվորեն ներգրավված են ուսուցման մեջ, իսկ նոր գիտելիքը մշակվում ու յուրացվում է հենց աշակերտի միջոցով: Համագործակցային ուսուցման ընթացքում ստեղծվում է ինքնաճանաչման ավելի բարձր մակարդակ, քան կարող են ապահովել մրցակցային կամ անհատական ուսուցման եղանակները: Համագործակցային իրավիճակներում անհատները միտված են փոխներգործելու, նպաստելու միմյանց հաջողությանը, ձևավորելու հետաքրքրությունների լայն շրջանակ և կազմելու միմյանց կարողությունների մասին իրական պատկերացումներ, հետևաբար տալիս են ճշմարիտ հետադարձ կապ: Կարևորվում է ոչ միայն ակադեմիական գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերումը, այլև խմբային գործընթացի մշակմամբ հմուտ համագործակցողներ և գիտելիքների ակտիվ կիրառողներ ձևավորելը:

1. Դրական փոխկախվածություն.

Խմբում ձևավորվում է միմյանց օգնելու, խրախուսելու, աջակցելու մթնոլորտ: Սովորողի ջանքերն ուղղվում են ընդհանուր նպատակին համատեղ հասնելուն: Այն նպաստում է հանդուրժողականության և վստահության ձևավորմանը: Քննարկումներն ու ձգտումներն օգնում են խմբի անդամների փոխհարաբերություններին:

2. Դեմ առ դեմ, խթանող փոխազդեցություն.

Խմբի անդամները համագործակցում են, փոխանակում են տեղեկություններ, կարծիքներ և ռեսուրսներ, մշակում և վերլուծում են տեղեկությունը, ապահովում են հետադարձ կապ, քաջալերում և աջակցում են միմյանց՝ ընդհանուր նպատակին հասնելու համար:

3. Անհատական հաշվետվություն և պատասխանատվություն.

Խմբի յուրաքանչյուր անդամ պատրաստ է պատասխանելու և մտքեր փոխանակելու, կրում է պատասխանատվություն ուսուցման արդյունքների համար, խմբի մաս է, գաղափարներով և մտքերով կիսվում է մյուս անդամների հետ, պատրաստ է ներկայացնելու խմբի աշխատանքի արդյունք միմյանց՝ ընդհանուր նպատակին հասնելու համար:

4. Մոցիալական հմտություններ.

Խմբի անդամների միջև ձևավորվում են վարքագծային նորմեր՝ անադունկ աշխատանք, պատասխանատվություն: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ պատրաստ է պատասխանելու և մտքեր փոխանակելու, կրում է պատասխանատվություն ուսուցման արդյունքների համար, խմբի մաս է, գաղափարներով և մտքերով կիսվում է մյուս անդամների հետ, պատրաստ է ներկայացնելու խմբի աշխատանքի արդյունքը:

ԳԼՈՒԽ 2

Համագործակցային ուսուցման խմբերի տեսակները և ուսուցման մեթոդները

Համագործակցային ուսուցման ֆորմալ խմբերը փոքր են՝ 2-4 անդամ: Հանձնարարականների ռազմավարությունը հետևյալն է.

1. Խմբերը ձևակերպում են առաջադրանքը, լուծում այն և պատրաստվում ներկայացնել,

2. պատահականորեն ընտրված խմբի անդամը ներկայացնում է խմբի աշխատանքի արդյունքը,

3. բոլոր անդամները քննարկում են բոլոր լուծումները, տալիս հարցեր,

4. յուրաքանչյուր խումբ պատրաստում և ներկայացնում է աշխատանքի հաշվետվություն:

Համագործակցային ուսուցման ոչ ֆորմալ խմբեր.

Համագործակցային ուսուցման ոչ ֆորմալ խմբերը ժամանակավոր գործող խմբեր են, որոնք օգտագործվում են դասավանդման, դիդակտիկ նյութերի ցուցադրման, ֆիլմ դիտելու ժամանակ սովորողների ուշադրությունը ուսուցանվող նյութի վրա կենտրոնացնելու, ուսուցման ընթացքում օգտագործվող նյութերը նախապատրաստելու համար:

Համագործակցային ուսուցման հենակետային խմբեր.

Համագործակցային հենակետային խմբերը կայուն անդամներով երկարաժամկետ խմբեր են, որոնց աշխատանքը տևում է ողջ դասընթացի, ծրագրի շրջանակներում: Խմբի անդամները միմյանց օգնում են, աջակցում, խրախուսում՝ նպաստելով առաջադրանքի կատարմանն ու գիտելիքների ձեռքբերմանը: Դրանք մշտական են և ապահովում են երկարաժամկետ, գործընկերային փոխհարաբերություններ: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ կարող է խմբային աշխատանքում ունենալ որևէ դեր՝ գրանցող, զեկուցող, ստուգող, ընթերցող և այլն: Դերերի կարևորության վրա առանձին ուշադրություն հրավիրելը աշակերտներին մղում է ավելի լուրջ վերաբերվել և իսկապես կատարել դրանք: Համագործակցային խմբերում աշակերտները իրենք են միմյանց սովորեցնում նյութի այս կամ այն հատվածը: Յուրաքանչյուրը պատասխանատու է մյուսների կողմից նյութը յուրացնելու համար:

Համագործակցային ուսուցման մեթոդներ

1. Աշակերտների թիմային առաջադիմություն

2. Խճանկար

3. Շրջագայություն պատկերասրահում

4. Երեք բանալի և մեկ կողպեք

5. Հինգրոպեանոց ազատ շաբադրանք:

Աշակերտների թիմային առաջադիմության մեթոդ.

Համագործակցային ուսուցման այս մեթոդը խթանում է աշակերտների ուսումնասիրությունը: Այստեղ էական է այն հանգամանքը, որ գնահատվում է աշակերտների առաջընթացը: Այս մեթոդը լուրջ խթան է ցածր առաջադիմությամբ աշակերտների համար, քանի որ նույնիսկ չնչին առաջընթացի պարագայում նրանք կարող են ներդրում ունենալ թիմի արդյունքում: Իսկ միջին ու բարձր առաջադիմությամբ աշակերտները պետք է մի կողմից օգնեն իրենց դասընկերներին, մյուս կողմից՝ կարողանան պահպանել ու բարելավել իրենց նախորդ ցուցանիշները: Այս մեթոդի առավելություններից մեկն էլ այն է, որ հնարավորություն է տրվում գնահատելու ն՝ առանձին աշակերտների, ն՝ խմբերին:

Խճանկար.

Խճանկարը համագործակցային ուսուցման մեթոդ է: Խճանկար մեթոդի փուլերն են.

- նյութի ուսումնասիրություն և տեղեկատվության հավաքում,
- աշխատանք փորձագիտական խմբում,
- աշխատանք ուսումնական խմբում,
- ավարտական աշխատանք,
- ամփոփում:

Շրջագայություն պատկերասրահում:

Սա «Խճանկար» մեթոդի տարատեսակ է, որի նպատակն է փոխանակել տեղեկություններ, մշակել գաղափարներ և կատարել անդրադարձ, ինչպես նաև զարգացնել լսելու, ինքնուրույն աշխատելու, քննադատաբար և ստեղծագործաբար մտածելու, ցածրաձայն խոսելու, աշխատանքի արդյունքը ներկայացնելու հմտություններ:

Երեք բանայի և մեկ կողպեք:

Աշխատանքը կարելի է կատարել զույգերով կամ խմբով: Այս մեթոդը կարելի է կիրառել այնպիսի դասերի իմաստի ընկալման փուլում, որոնք բավականին ծավալուն են, նույն նյութին կամ երևույթին վերաբերող մի շարք բնորոշ հատկանիշներ կան: Այս մեթոդով աշխատելիս աշակերտների մեջ ձևավորվում է ընտրություն կատարելու, գլխավորը երկրորդականից տարբերելու հմտություն, ինչպես նաև համագործակցելու, իր ընտրությունը հիմնավորելու կարողություն:

Հինգրոպեանոց ազատ շաբադրանք

Հինգրոպեանոց ազատ շաբադրանքի մեթոդը կարող է կիրառվել ինչպես դասի խթանման փուլում, այնպես էլ կշռադատման՝ ելնելով դասի նպատակից և թեմայից: Ընտրում ենք թեման և առաջարկում հինգ բոլորի ընթացքում ազատորեն շաբադրել իրենց մտքերը, որից հետո դադարեցնում են աշխատանքը և ունկնդրում մի քանիսի գրած շաբադրանքը:

ԳԼՈՒԽ 3

Համագործակցային ուսման կազմակերպումը

Համագործակցային մանկավարժության նպատակն այնպիսի մեթոդների կիրառումն է, որոնք ուսման գործընթացը վերածում են սոցիալական շփման: Հիմնական իմաստն աշակերտների՝ որպես գործընկերների խմբի համագործակցությունն է: Գոյություն ունեն համագործակցային կրթության և ուսուցման բազմաթիվ մեթոդներ (նախագծերի մեթոդը, քննարկումը, խնդիրների լուծման վրա հիմնված և դիտարկման միջոցով իրականացվող ուսումը և այլն): Այս մեթոդներից յուրաքանչյուրի համար գոյություն ունեն համատեղ աշխատանքի տարատեսակ եղանակներ, վարժություններ և առաջարկություններ: Համագործակցային մեկ ճիշտ մեթոդ գոյություն չունի, սակայն կա համագործակցային մի քանի եղանակ, և ավելին՝ ներկայումս գոյություն ունեն հարյուրավոր վարժություններ և կազմակերպման եղանակներ: Հետևաբար, ուսուցիչները կարող են այս կամ այն մեթոդը որդեգրելու փոխարեն ընտրել տվյալ մանկավարժական իրավիճակին համապատասխանող լուծում, իսկ այլ իրավիճակում՝ կիրառել այլ լուծումներ: Այսօր հաջողության հասնելու համար ուսուցիչներին հարկավոր են երեխաներին կառավարելու և օգնելու նոր եղանակներ, նաև՝ երեխաների արդյունավետ ուսուցման համար անհրաժեշտ մոտեցումների խոր ընկալում: Ուսուցումը սովորողի ներսում տեղի ունեցող բարդ գործընթաց է: Ուսուցիչն այն կարող է միայն ուղղորդել, ստեղծել դրա համար նպաստավոր միջավայր, աջակցել և մտածելու հնարավորություն ընձեռել: Համագործակցային մեթոդներն ակնկալում են ուսուցչի դերի փոփոխություն, և այդ դերը լի է մարտահրավերներով: Համագործակցային ուսուցում կիրառող ուսուցիչը պետք է լինի համբերատար՝ խմբի անդամներին ուղղորդելու համար: Խմբերին անհրաժեշտ է բավական ժամանակ միմյանց հետ ազատ և հարմարավետ զգալու համար: Ինչպես ավանդական, այնպես էլ համագործակցային ուսուցման դեպքում հաջողության առանցքը ուսուցչի նախապատրաստությունն է: Ուսուցիչը պետք է պլանավորի ոչ միայն բովանդակության մոտեցումը, այլ նաև աշակերտների գործողությունները և գնահատումը:

Ուսման գործընթացի կազմակերպումը բաղկացած է 6 հիմնական տարրից:

Խումբ

- Համատեղ աշխատող խումբը բաղկացած է 3–6 մշտական անդամներից: Խմբի անդամների միջև կապը սերտ է. նրանք ճանաչում, ընդունում և աջակցում են միմյանց:
- Խմբի կազմը միատարր չէ՝ մասնակիցների ընդունակությունները, սեռը, համակրանքը և էթնիկական ծագումը տարբեր են:
- Խմբերի ձևավորման եղանակները՝ պատահական կամ նպատակային:
- Պարտականությունները խմբում, օրինակ՝ — քարտուղարը պատասխանատու է ճիշտ խոսքի համար. — ժամանակը հաշվառողը պատասխանատու է ժամանակային սահմանափակումներին հետևելու համար. — աշխատանքների կատարման պատասխանատուն ապահովում է բոլորի կողմից իրենց աշխատանքի պատշաճ կատարումն

ու խմբում արդյունավետ հաղորդակցությունը: Խոսնակը պատասխանատու է ուսուցչի հետ կապ պահպանելու համար, զեկուցում է կատարված աշխատանքի մասին և ներկայացնում կատարված առաջադրանքը:

- Խմբում առաջադրանքների բաշխումը, աշխատանքի կազմակերպումն ու կիրառվելիք մեթոդաբանության որոշումը :

Դասաժամի կառավարումը

- Դասարանը պետք է դասավորված լինի այնպես, որ աշակերտները հեշտությամբ հաղորդակցվեն իրենց խմբի մասնակիցների հետ: Խմբային աշխատանքի ընթացքում աղմուկի մակարդակը կարգավորելու համար պետք է նախապատրաստել որոշակի նշան կամ խորհրդանշան (որի շուրջ դասարանը նախապես համաձայնության է եկել):

- Սահուն և արդյունավետ աշխատանքի համար պայմաններ ապահովելու նպատակով գործիքների տեղը և աշխատանքի վայրը պետք է անփոփոխ մնան:

Համագործակցելու նպատակը

Գոյություն ունի աշակերտների՝ համագործակցելու ցանկությանը նպաստելու և այն պահպանելու երեք եղանակ՝

- «համայնքի» (խումբ, դասարան) ձևավորում,
- համագործակցային առաջադրանքներ,
- խրախուսման և գնահատման համակարգի կիրառում:

Համագործակցելու պատրաստակամություն

Շփվելու հմտությունները զարգացնելու համար կարելի է օգտագործել մի շարք վարժություններ.

- մոդելավորող ուսումնական խումբ,
- համատեղ մեկնաբանություն,
- դերախաղ,
- դիտարկում,
- փոխօգնություն,
- պարտականությունների որոշում/բաշխում:

ԳԼՈՒԽ 4

Համագործակցային ուսման հիմնական սկզբունքները

Եթե հետևյալ բոլոր սկզբունքները չեն պահպանվում, համագործակցային ուսումը տեղի չի ունենում: Չորս հիմնական սկզբունքները՝

ա) Զուգահեռաբար տեղի ունեցող շփումներ. ուսման գործընթացում աշակերտների միջև տեղի են ունենում բազում շփումներ: Այսպիսով, յուրաքանչյուր անհատ աշակերտի ակտիվ մասնակցության տևողությունը շատ ավելի երկար է, քան այն կլիներ ավանդական եղանակով ուսուցման դեպքում:

բ) Անձնական պատասխանատվություն. աշակերտներից յուրաքանչյուրը պետք է ավարտի աշխատանքի իր բաժինը՝ խմբի աշխատանքում ներդրում կատարելու համար: Յուրաքանչյուր աշակերտ իր աշխատանքի մասին զեկուցում է խմբին: Դասընկերները գիտեն խմբում ներգրավված յուրաքանչյուր աշակերտի ներդրման մասին, և յուրաքանչյուր անձ պատասխանատու է առաջադրանքի կոնկրետ մասի համար:

գ) Կառուցողական փոխկախվածություն. անհատական զարգացումն ու խմբի զարգացումը դրականորեն փոխազդում են միմյանց, եթե աշակերտի զարգացման համար պահանջվում է դասընկերների զարգացումը, և եթե խմբի հաջողությունը միաժամանակ նշանակում է նաև մեկ այլ խմբի հաջողություն:

դ) Հավասարաչափ մասնակցություն. աշակերտները մասնակցում են աշխատանքին ըստ իրենց ընդունակությունների: Այս նպատակին հնարավոր է հասնել աշխատանքի բաշխման և առաջադրանքներ հանձնարարելու միջոցով:

Ուսուցման համագործակցային եղանակներից յուրաքանչյուրն իր կիրառությունն ունի, քանի որ դրանցից յուրաքանչյուրը կարող է կիրառվել տարբեր իրավիճակներում: Ուսուցման եղանակն ընտրելիս պետք է հաշվի առնել՝

- աշխատանքի համար հատկացված ժամանակը,
- վարժությունների տեսակները,
- դասերի տեսակները,
- բովանդակությունը,
- փոխկախվածության աստիճանը:

Վերը նշվածի համաձայն՝ ստորև ներկայացնում են ուսուցման համագործակցային աշխատանքի մի շարք եղանակներ, որոնք նախատեսված են տարբեր իրավիճակներում կիրառության մեջ դրվելու համար:

Խումբ ձևավորելու եղանակը

Մարդկանցից կազմված խճանկար՝ խմբի ձևավորման «պատահական» եղանակ: Այս դեպքում նկարները կտրատվում են մասերի՝ խմբում ընդգրկված աշակերտների թվին համապատասխան: Յուրաքանչյուր աշակերտի տրվում է նկարի մեկ կտոր: Նրանք պետք է փոխանակեն նկարի կտորները միմյանց հետ: Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է առնվազն մեկ անգամ փոխանակի նկարի իր կտորը: Այնուհետև աշակերտները պետք է գտնեն, թե ում մոտ է նկարի մյուս մասը՝ նկարն ամբողջությամբ կազմելու համար: Այս եղանակով խմբերը ձևավորվում են պատահականորեն, մինչդեռ, եթե նկարի կտորների հետևի մասում գրվեն աշակերտների անունները, ուսուցման այս եղանակը հնարավոր է օգտագործել նպատակային կերպով խումբ ձևավորելու համար:

Նոր թեմայի ընկալմանը նպաստող եղանակ

Երեք քայլից բաղկացած հարցազրույց: Ուսուցիչը խմբի անդամներին տալիս է Ա, Բ, Գ և Դ տառերով քարտեր: Յուրաքանչյուրի աշակերտի տրվում է տարբեր տեքստ և վարժություն: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ կարդում է իր վարժությունն ու տեքստը և նշումներ է կատարում: 1. «Ա» աշակերտը «Բ»-ին պատմում է իր տեքստի մասին, մինչ «Գ»-ն զրուցում է «Դ»-ի հետ իր տեքստի մասին: 2. «Բ»-ն պատմում է «Ա» -ին, իսկ «Դ»-ն պատմում է «Գ»-ին իրենց կարդացածի մասին : 3. Բամբասանք՝ «Ա»-ն «Գ»-ին և «Դ»-ին պատմում է այն, ինչ լսել է «Բ»-ից, որից հետո «Բ»-ն պատմում է այն, ինչ լսել է «Ա»-ից: Այնուհետև «Գ»-ն կրկնում է այն, ինչ իրեն պատմել է « 4. «Դ»-ն կրկնում է «Գ»-ից լսածը: 5. Խմբի անդամները նշումներ են անում կամ լսում են ուրիշներին, որպեսզի չորս անդամներն էլ ծանոթանան տեքստերի հետ:

- Ի՞նչ է պետք հաշվի առնել համագործակցային մեթոդը կիրառելիս

Կազմակերպման եղանակները պետք է ընտրվեն կրթության բովանդակության և անհրաժեշտ մեթոդաբանության, ինչպես նաև աշակերտների կարիքներին համապատասխան:

- Ճկունությունը

Տարբերակում կատարելը չպետք է դառնա աշակերտների «պիտակավորման» կամ «հայեցողական ընտրության» պատճառ: Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է ստանա տվյալ պահին իր համար օպտիմալ ծավալի աշխատանք:

ԳԼՈՒԽ 5

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱՅԻՆ ԴԱՄԻ ՕՐԻՆԱԿ

Դասի թեման՝ Կենդանիներ և թռչուններ:

Դասի ընթացքը. Օգտագործելով գրույցի մեթոդը՝ սովորողներին առաջադրվում են հարցեր կենդանիների, թռչունների մասին. ի՞նչ կենդանիներ եք ճանաչում, ինչպիսի՞ թռչուններ գիտեք, ի՞նչ կարող եք պատմել նրանց մասին, ի՞նչ է հետաքրքրում և այլն: Այս փուլում ուսուցիչն էլ կարող է որոշ տեղեկություններ հաղորդել, ասենք, օրինակ, թե ինչ կազմակերպված ու հետաքրքիր է կենդանիների կյանքը, ինչպես կարող է թռչունը սնվել, ինչպես կարելի է թռչունի միջոցով կռահել եղանակը, և այլն: Զրույցի մեթոդի շնորհիվ սովորողների ուշադրությունը սևեռվում է այն բանի վրա, թե ինչքան հետաքրքիր ու զարմանալի է թռչունների ու կենդանիների աշխարհը:

Որից հետո ուսուցիչը աշակերտներին բաժանում է տպված բանաստեղծություն:

Հաջորդ փուլում նպատակահարմար է կիրառել **փոխներգործուն գրառումների համակարգ մեթոդը**, որն արդյունավետ է կարդալու միջոցով նյութի ընկալման ընթացքը վերահսկելու համար: Ընթերցելով նյութը՝ սովորողները նշումներ են կատարում: Ուսուցիչը հանձնարարում է բանաստեղծության մեջ հանդիպող ծանոթ թռչուններն ու կենդանիները ներկել կապույտ գույնով, իսկ անծանոթները՝ կարմիր:

Այնուհետև կարելի է կազմակերպել **գույզերով, խմբերով մտքերի փոխանակություն, նյութի քննարկում** կամ **բանավեճ**: Քննարկվում են բոլոր ծանոթ թռչուններն ու կենդանիները, յուրաքանչյուրը պատմում է իր իմացածը: Գրատախտակին երկու խմբով գրում ենք ծանոթ և անծանոթ թռչունների և կենդանիների անունները: Ուսուցիչն առաջարկում է ուսումնասիրություն սկսել բանաստեղծության մեջ հանդիպող բոլոր կերդանիների և թռչունների մասին:

Այս փուլում նպատակահարմար է կիրառել **խճանկարի մեթոդը**: Խճանկարը համագործակցային ուսուցման մեթոդ է, որի կիրառության ժամանակ սովորողները խորամուխ են լինում ուսումնական նյութի որոշակի հատվածի, որոշակի հիմնախնդիրների մեջ և դրանք ուսուցանում իրենց ընկերներին:

Սովորողները բաժանվում են հենակետային խմբերի: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ դառնում է որևէ ենթաթեմայի փորձագետ: Փորձագետներն ուսումնասիրում են իրենց ենթաթեման, հավաքում են տեղեկատվություն:

Խմբերը կարող են ձևավորվել մի քանի եղանակներով: Ուսուցիչը յուրաքանչյուր խմբի տալիս է հանձնարարություններ: Մի խումբը տեղեկություններ է հավաքում ընտանի թռչունների մասին, մյուսը՝ չվող, երրորդը՝ վայրի կենդանիների, չորրորդը՝ ընտանի կենդանիների մասին:

Դասվարը սովորողներին բացատրում է բառարաններից, համացանցի որոնողական համակարգերից օգտվելու կարգը, առաջարկում է ներգրավել մյուս աշակերտներին:

Աշխատանքի կատարման համար տրվում է որոշակի ժամանակ:

Խմբի անդամները աշխատանքի բաժանում են կատարում: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ

մյուսներին է ներկայացնում իր աշխատանքը: Երբ աշխատանքն ավարտուն տեսք է ստանում, ներկայացնում են ամբողջ դասարանին:

Վերջին փուլը ընթերցարան-տեղեկատուի ստեղծումն է: Բոլոր աշխատանքները ի մի են բերվում մեկ ընդհանուր տետրի մեջ: Արդյունքում ստացվում է հետաքրքիր, նկարագարդ, տեղեկություններով լի ընթերցարան՝ <<Մեր բարեկամները>>:

Ակնկալվող արդյունքներ.

1. նյութի բազմակողմանի և խորը ուսումնասիրություն
2. հոգատար վերաբերմունք շրջապատող կենդանական աշխարհի նկատմամբ
3. բառարաններից, համացանցից, հանրագիտարաններից, գրքերից տեղեկություններ հավաքելու հմտությունների ձևավորում
4. հաշվետու լինելու կարողության և անձնական պատասխանատվության ձևավորում
5. հաղորդակցման հմտությունների ձևավորում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Համագործակցային ուսուցման կարևորագույն ձեռքբերումներն են.

ա/ անձի զարգացումը և անհատականության ձևավորումը:

բ/ հոգեբանական և ֆիզիկական առողջության ապահովումը:

գ/ սթրեսի հաղթահարումը:

դ/ շրջապատողների հետ առողջ փոդհարաբերությունների կառուցումը:

Երեխաները իրենց կյանքում կարիք ուրնեն արդյունավետ փոխհարաբերությունների, որի զարգացմանը մեծապես նպաստում է համագործակցային ուսուցումը: Համագործակցային քննարկումը աշակերտների հաղորդակցման և ճարտասանական կարողությունները զարգացնելու լավ եղանակ է: Այն սովորողների շրջանում ընդունվում է ոգևորությամբ, ակտիվ մասնակցությամբ՝ նրանց մոտ զարգացնելով նկարագրական, գնահատող խոսք կառուցելու կարողություն, պատկերավոր մտածողություն, տրամաբանություն, հիշողություն, ուշադրություն և մատուցվող նյութի, և դասընկերոջ նկատմամբ: Համագործակցության և հաղորդակցության միջոցով է, որ կրտսեր դպրոցականների մեջ զարգացնում է պատկերավոր մտածողություն, վերլուծական-համադրական կարողություններ, կապակցված խոսք:

Մեր կատարած հետազոտության արդյունքները ցույց տվեցին, որ, չնայած աշակերտների գերակշիռ մասի ցուցաբերած բարձր առաջադիմությանը դասավանդվող առարկաներից, մենք չենք տեսնում բավարար չափով զարգացած խոսքային երևակայություն: Այդ կարողությունները զարգացնում ենք համագործակցության և հաղորդակցության միջոցով: Խմբում ձևավորվում է միմյանց օգնելու, խրախուսելու, աջակցելու մթնոլորտ: Սովորողի ջանքերն ուղղվում են ընդհանուր նպատակին համատեղ հասնելուն: Այն նպաստում է հանդուրժողականության և վստահության ձևավորմանը: Քննարկումներն ու ձգտումներն օգնում են խմբի անդամների փոխհարաբերություններին: Խմբի անդամները համագործակցում են, փոխանակում են տեղեկություններ, կարծիքներ և ռեսուրսներ, մշակում և վերլուծում են տեղեկությունը, ապահովում են հետադարձ կապ, քաջալերում և աջակցում են միմյանց՝ ընդհանուր նպատակին հասնելու համար: Խմբի անդամների միջև ձևավորվում են վարքագծային նորմեր՝ անադմուկ աշխատանք, պատասխանատվություն: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ պատրաստ է պատասխանելու և մտքեր փոխանակելու, կրում է պատասխանատվություն ուսուցման արդյունքների համար, խմբի մաս է, գաղափարներով և մտքերով կիսվում է մյուս անդամների հետ, պատրաստ է ներկայացնելու խմբի աշխատանքի արդյունքը:

Շատ կարևոր է ճիշտ համագործակցությունն ու հաղորդակցությունը ինչպես աշակերտների մեջ, այնպես էլ սովորողների և ուցուցչի միջև: Տարրական դասարաններում շփումը դասագրքերի, գրական փոքրածավալ ստեղծագործությունների հետ աստիճանաբար ընդլայնում է երեխայի մտածողության և աշխարհընկալման սահմանները՝ նպաստելով նրա բառապաշարի հարստացմանը և կապակցված խոսքի զարգացմանը: Իսկ հետագայում ուսուցչի կենդանի և հարուստ խոսքը, մեթոդական զինանոցը և ճիշտ աշխատանքը

նպաստավոր այնպիսի պայմաններ են ստեղծում, որտեղ երեխայի խոսքային թերություններն ու սխալները շտկվում են՝ դառնալով ճիշտ, ստույգ ու գեղեցիկ խոսք: Դա կրտսեր դպրոցականի խոսքի զարգացման առանձնահատկություններից է, որտեղ իր անփոխարինելի դերն ու նշանակությունն ունի համագործակցային մեթոդը:

Համագործակցային ուսուցումը այլընտրանքային մանկավարժական մոտեցում է: Այն ենթադրում է խմբային աշխատանքի համագործակցության նոր մշակույթ: Համագործակցության և հաղորդակցության միջոցով խմբի անդամների միջև դական աջակցող փոխկապակցվածություն է ապահովվում:

Ուսումնասիրելով համագործակցային ուսուցումը՝ կարելի է ասել, որ այս մեթոդի ճիշտ և տեղին կիրառումը հանգեցնում է ուսուցման որակի բարձրացմանը, սովորողի մեջ ձևավորելով նոր գաղափարներ, հետաքրքրություններ:

Համագործակցությունն ու հաղորդակցությունը մանկավարժական նշանակությունից բացի ունեն նաև հասարակական գործառույթ: Հայաստանում, ինչպես ամբողջ աշխարհում, ակնհայտ է, որ մարդիկ կարիք ունեն աշխատելու խմբերով, ուստի համագործակցային բազմազան հմտություններ են պետք խմբային աշխատանքն արդյունավետ դարձնելու համար:

<<Ոչ մի հետաքրքիր նորույթ ի հայտ չի գալիս առանց համագործակցության>>:

Ջեյմս Ուայթսոն

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ա. Ափոյան---Համագործակցային ուսուցումը տարրական դասարաններում:
2. Վիքիպեդիա
3. Ա. Մանուկյան---Ժամանակակից դասի արդյունավետության բարձրացման միջոցները
4. Տատյանա Տրոշկինա---Ուսուցման ինտերակտիվ տեխնոլոգիաները
5. Ս. Գ. Խաչատրյան---Ուսուցման ժամանակակից մեթոդների կիրառումը, Գյումրի, 2006թ.
6. Հովհաննիսյան Գ., Ջոհրաբյան Ա., Արնատույան Ա., Գրիգորյան Ք., Դավթյան Մ., Օհանովա Ի.---Կառուցողական կրթության հիմունքները և մեթոդները, Երևան, 2006թ.
7. Վարդումյան Ս., Ջաղինյան Ն., Հարությունյան Լ., Գարի Վարելլա---Ժամանակակից մանկավարժական մոտեցումներ, Երևան, 2005թ.
8. Հովհաննիսյան Ա., Հարությունյան Կ., Խրիմյան Մ., Խաչատրյան Ս., Բայաթյան Ն., Ալեքսանյան Լ., Պուրուկուրու Վ.---Համագործակցային ուսուցում, Երևան, 2006թ.

